

РАДА ООН З ПРАВ ЛЮДИНИ ІНСТИТУЦІЙНО-ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Гарантування і захист прав та свобод людини є одним із пріоритетних напрямів міжнародно-правового співробітництва на сучасному етапі. В умовах ХХІ ст. особливо зростає значення діяльності інституційних механізмів захисту прав людини, зокрема органів, які створені у рамках відповідних міжнародних договорів. Одним з таких органів виступає Рада ООН з прав людини, яка була створена у вересні 2005 року під час Саміту глав держав та урядів у Нью-Йорку.

Серед науковців, які займалися дослідженням питань діяльності органів ООН або окремих їх аспектів є: О. В. Буткевич, В. Г. Буткевич, С. В. Ісакович, І. І. Лукашук, С. О. Мельник, В. В. Мицик, В. С. Семенов, М. В. Яновського, С. Р. Асірян, А. Є. Зубарева, Л. Я. Трагнюк та ін.

---

¹ Студентка 3 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

У рамках реалізації рішення 15 березня 2006 року 60-а сесія Генеральної Асамблеї ООН ухвалила резолюцію 60/251, в якій містяться положення стосовно мандату, роботи, складу та процедури обрання членів Ради. Відповідно до резолюції, головною метою РПЛ є захист прав і основних свобод людини на справедливій та рівній основі, а також ефективна координація та інтеграція діяльності, що стосується прав людини, у рамках системи ООН.

У своїй діяльності РПЛ керується принципами універсальності, неупередженості, об'єктивності та невібріковості, а також принципом конструктивного міжнародного діалогу та співробітництва з метою сприяння заохоченню та захисту всіх прав людини – громадянських, політичних, економічних, соціальних та культурних прав, включаючи право на розвиток.

Тобто, можна стверджувати про те, що Рада ООН з прав людини наділена дуже широкими повноваженнями щодо гарантування і захисту прав людини, а також робить великий внесок у зміцнення міжнародної стабільності і безпеки та поширення демократичних стандартів, що стосуються прав людини.

Рада з прав людини є доволі складним і надзвичайно активним органом. Вона приймає різні нормативні акти (резолюції, рішення, заяви, звернення), її допоміжні органи та спеціальні процедури також приймають акти, що нерідко перебувають у міжнародному обігу. Причому, як стверджує з цього приводу С. Р. Асірян, далеко не всі із цих актів є актами суто внутрішнього права ООН, що свідчить про доволі помітний рівень незалежності РПЛ.

У п. 5 резолюції Генеральної Асамблеї ООН вказано, що Рада повинна: а) сприяти навчально-освітній діяльності у сфері прав людини, а також діяльності щодо надання консультативних послуг, надання технічної допомоги і створенні потенціалу, яка буде здійснюватися в консультації із заінтересованими державами-членами і за їх згодою; б) служити форумом для обговорення тематичних питань з усіх прав людини; с) створювати рекомендації Генеральної Асамблеї стосовно подальшого розвитку міжнародного права у сфері прав людини; д) сприяти повному виконанню зобов'язань у сфері прав людини, прийнятих державами і здійснення контролю за досягненням цілей і виконання зобов'язань, що стосуються заохочення і захисту прав людини, які сформульовані в рішеннях конференцій і зустріч на вищому рівні Організації Об'єднаних

Націй; е) на основі об'єктивної і достовірної інформації проводити всеосяжні періодичні огляди виконання кожною державою її зобов'язань та обов'язків у сфері прав людини у такий спосіб, який забезпечить універсальність охоплення і однакового ставлення до всіх держав; ф) шляхом діалогу та співробітництва сприяти запобіганню порушенням прав людини і швидко реагувати на надзвичайні ситуації у сфері прав людини; г) взяти на себе роль і обов'язки Комісії з прав людини у зв'язку з роботою Верховного комісара ООН з прав людини, як вони були визначені в резолюції 48/141 Генеральної Асамблеї від 20 грудня 1993 року; h) діяти в галузі прав людини в тісній співпраці з урядами, регіональними організаціями, національними установами з прав людини і громадянським суспільством; i) робити заохочення щодо механізму і захисту прав людини; j) представляти щорічну доповідь Генеральній Асамблеї.

Важливим є положення п. 9 резолюції, де зазначено, що члени Ради повинні підтримувати найвищі стандарти заохочення і захисту прав людини, повною мірою співпрацювати з Радою і піддаватися універсальному періодичному огляду в період свого членства.

Рада ООН з прав людини збирається регулярно, не менше трьох разів на рік, одна з цих сесій є основною, загальна тривалість цих сесій повинна складати не менше десяти тижнів. Рада може проводити спеціальні надзвичайні сесії на вимогу однієї третини її членів, у тому числі, для розгляду надзвичайних ситуацій з правами людини в окремих державах.

Зокрема, У період з 11 по 29 вересня 2017 р. учасники 36-ї сесії Ради з прав людини ООН розглянули близько 100 доповідей, підготовлених спеціальними доповідачами і експертами. Вони схвалили 33 резолюції, що стосуються захисту політичних, економічних і культурних прав, а також ситуаціям в окремих державах. 27 голосами «за» при 7 «проти» і 13 утрималися в Раді було прийнято резолюцію про становище в галузі прав людини в Сирії.

У своїй резолюції держави-члени Ради закликали «зміцнити загальнонаціональний режим припинення вогню», забезпечити безперешкодний, негайний і безпечний доступ до гуманітарної допомоги і домогтися звільнення осіб, які утримуються під вартою. Вони вітали діяльність Незалежної міжнародної комісії з розслідування подій в Сирії. Рада постановила під час своєї 37-ї сесії провести дискусію, присвячену становищу дітей в Сирії.

Члени Ради рішуче засудили триваючі систематичні, масові і грубі порушення і обмеження прав людини і всі порушення норм міжнарод-

ного гуманітарного права сирійськими властями і пов'язаними з ними збройними формуваннями. Вони засудили невибіркове застосування сирійською владою важкої зброї і використання бомбових ударів з повітря, у тому числі із застосуванням касетних боєприпасів, запалювальної зброї, балістичних ракет і бочкових бомб.

Проведення трьох регулярних сесій Ради на рік і декількох спеціальних дають змогу швидко реагувати на надзвичайні ситуації, приймати невідкладні рішення і вживати належні дії, а потім уже на регулярних сесіях розглянути їх виконання. Це стало позитивним фактором для захисту прав людини в надзвичайних ситуаціях. Водночас Рада дістала змогу оперативніше реагувати й на інші ситуації.

Найбільш важливою формою діяльності як РПЛ, та і інших органів ООН, які входять до механізму захисту прав людини є універсальні періодичні огляди, за допомогою яких проводиться огляд виконання всіма державами-членами ООН їхніх зобов'язань у галузі прав людини. Такі огляди були запроваджені Радою ООН з 2008 року.

У резолюції 60/251 Генеральна Асамблея ООН зазначає, що огляд повинен бути механізмом співпраці, який заснований на інтерактивному діалозі з відповідною країною при її активній участі у створенні потенціалу; такий механізм повинен доповнювати, а не дублювати роботу договірних органів. Слід зазначити, що перелік письмової інформації держави, щодо якої здійснюється огляд, визначено резолюцією РПЛ «Загальні керівні принципи підготовки інформації в рамках УПО». Відповідно до цієї резолюції інформацію може бути надано не лише державою щодо до якої здійснюється Огляд, а й іншими державами-членами ООН.

С. А. Асірян посилаючись на основні документи щодо запровадження УПО визначає, що головними його цілями є: поліпшення становища в галузі прав людини на місцях; виконання зобов'язань держави в галузі прав людини та оцінка позитивних змін і стоять перед ним проблем; зміцнення потенціалу держави та технічної допомоги в консультації з відповідною державою і з її згоди; обмін прикладами найкращої практики між державами та іншими зацікавленими сторонами; підтримка співпраці у галузі заохочення та захисту прав людини; заохочення всебічного співробітництва і взаємодії з РПЛ, іншими правозахисними органами і УВКПЛ. Таким чином, діяльність УПО спрямована на системне зміцнення діяльності держав у галузі заохочення та захисту прав людини. Важливо також, що УПО покликаний сприяти співробітництву

держави з іншими існуючими контрольними процедурами у галузі прав людини. З цього приводу О. М. Овсюк зазначив, що УПО являє собою дієвий стимул для подальшого просування країни по шляху реформування національного законодавства і практики в галузі прав людини.

Таким чином можна підсумувати, що УПО дає можливість досить чітко прослідкувати ситуацію з правами людини у кожній державі, яка є членом ООН, за його результатами можна визначити рівень імплементації міжнародних стандартів у галузі прав людини щодо кожної держави-члена, і саме на підставі УПО Рада ООН з прав людини приймає рішення, які стосуються необхідності надання допомоги для поліпшення і зміцнення захисту прав людини у відповідній країні.

Згідно із п. В.1.3. резолюції 5/1 основними принципами УПО є: заохочення універсальності, взаємозалежності, неподільності і взаємопов'язаності усіх прав людини; служити механізмом співпраці, заснованому на об'єктивній інформації та інтерактивному діалозі; забезпечення повної участі розглядуваної країни; доповнювати, а не дублювати інші механізми з прав людини, тим самим забезпечуючи додатну вартість; проводитися на об'єктивній, транспарентній, невибіркової, конструктивній, неконфронтаційній та неполітизованій основі; повністю інтегрувати гендерну перспективу та ін.

Крім того, у системі РПЛ діє Консультативний комітет, який надає експертні висновки і проводить консультації з тематичних питань у сфері забезпечення прав людини. Відповідно до резолюції 5/1 Комітет не має права приймати рішення та резолюції, він може подавати на розгляд і затвердження РПЛ свої міркування стосовно подальшого підвищення її процедурної ефективності, а також пропозиції щодо досліджень в межах роботи, визначеної Радою. Експертні оцінки Консультативний комітет надає тільки на прохання РПЛ.

Необхідно зазначити і про Процедуру розгляду скарг, яка створена для розгляду систематичних і достовірно відомих грубих порушень всіх прав і основних свобод людини, здійснених у будь-якій країні світу і при будь-яких обставинах.

Враховуючи складність політичного, економічного та соціального становище України, допомога РПЛ у галузі захисту та гарантування прав людини має дуже важливе значення. Зокрема, 23 червня 2017 року Рада ООН з прав людини вчетверте схвалила ініційовану нашою країною резолюцію «Співпраця та допомога Україні в галузі прав людини». Цим

документом продовжено розгляд Радою українського питання. Протягом наступних двох років РПЛ заслуховуватиме Верховного комісара ООН з прав людини та висновки доповіді його Управління про становище дотримання та захисту прав людини в Україні.

Підсумовуючи вище викладене, можна сказати, що Рада ООН з прав людини виступає як один з найбільш значущих міжнародних форумів із обговорення сучасного стану прав людини у світі. Діяльність РПЛ привертає все більше уваги, тим самим це сприяє залученню урядів, громадських організацій, засобів масової інформації та широкого суспільного загалу до заохочення і захисту прав людини. Однак, повноваження цього органу визначені не чітко, напрями діяльності неконкретизовані. Це призводить до того, що РПЛ виступає більш як орган з обговорення проблеми, а не її розв'язання.

Література:

1. Документ ООН: Организация Объединенных Наций A/RES/60/251, 15 марта 2006 года. [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/502/68/PDF/N0550268.pdf>.
2. Овсюк О. М. Рада ООН з прав людини // Часопис Київського університету права №2. Ж., 2015 р. – С. 339–341.
3. Резолюція Ради з прав людини ООН A/HRC/DEC/6/102 від 27 вересня 2007 р. [Електронний ресурс] Режим доступу до сайту: http://ap.ohchr.org/documents/E/HRC/decisions/A_HRC_DEC_6_102.pdf
4. Асірян С. Р. Рада ООН з прав людини (інституційно-організаційний аспект). Дисертація. – Харків – 2016 р. С. 84–95.
5. Асірян С. Р. Універсальний періодичний огляд як основний механізм Ради ООН з прав людини // European political and law discourse №2. Ж., 2016 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту: file:///C:/Users/User/Downloads/evrpol_2016_3_2_9.pdf.
6. Резолюції Ради з прав людини ООН A_HRS_RES_5_1 від 18 червня 2007 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту: http://ap.ohchr.org/documents/R/HRC/resolutions/A_HRC_RES_5_1.doc.
7. Коментар МЗС України щодо ухвалення Радою ООН з прав людини резолюції «Співробітництво та допомога Україні у галузі прав людини. [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=250094626&cat_id=244277212.

Науковий керівник: **Асірян С. Р.**, к.ю.н., асистент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.